

**GD ZA KONKURENCIJU
NAJBOLJE PRAKSE ZA PODNOŠENJE EKONOMSKIH DOKAZA I
PRIKUPLJANJE PODATAKA U SLUČAJEVIMA KOJI SE TIČU PRIMENE
ČLANOVA 101 I 102 UFEU-a I U SLUČAJEVIMA SPAJANJA**

1 OBIM I SVRHA

1. Ekonomska analiza igra centralnu ulogu u sprovođenju zakona o konkurenciji. Ekonomija kao disciplina pruža okvir za razmišljanje o načinu na koji svako pojedinačno tržište funkcionira i kako se odvijaju konkurentske interakcije. Ovaj okvir dodatno omogućava formulisanje mogućih posljedica praksi koje se ispituju, bilo da je riječ o spajanju, sporazumu između firmi ili ponašanju jedne firme. U određenim slučajevima, može također pružiti alate za empirijsko identifikovanje pravca i veličine ovih efekata, ako je to prikladno i relevantno. U brojnim slučajevima, ekonomska analiza može uključivati proizvodnju, rukovanje i procjenu obimnih skupova kvantitativnih podataka, uključujući, kada je to prikladno, razvoj ekonometrijskih modela¹.

2. Ekonomska analiza mora biti uokvirena na takav način da Komisija i sudovi EU mogu da razumiju i procijene njenu relevantnost i značaj. Kao administrativni organ, Komisija je dužna da donese odluku u odgovarajućem ili ponekad zakonskom roku. Stoga je neophodno: (i) osigurati da ekonomska analiza ispunjava određene minimalne tehničke standarde od samog početka, (ii) olakšati efikasno prikupljanje i razmjenu činjenica i dokaza, posebno svih osnovnih kvantitativnih podataka, i (iii) koristiti na efikasan način pouzdane i relevantne dokaze dobijene tokom upravnog postupka, bilo kvantitativne ili kvalitativne.

3. Da bi se utvrdila relevantnost i značaj ekonomske analize za određeni slučaj, prvo je potrebno procijeniti njen suštinski kvalitet iz tehničke perspektive, tj. da li je generisana i predstavljena na način koji ispunjava adekvatne tehničke zahtjeve koji preovlađuju u struci. Ovo podrazumijeva, posebno, procjenu da li je hipoteza koja se testira formulisana bez dvosmislenosti i jasno povezana sa činjenicama, da li su pretpostavke ekonomskog modela u skladu sa institucionalnim karakteristikama i drugim relevantnim činjenicama industrije, da li su ekonomski modeli dobro uspostavljeni u relevantnoj literaturi, da li su empirijske metode i podaci odgovarajući, da li su rezultati pravilno interpretirani i robusni i da li su kontraargumenti adekvatno razmotreni.

4. Drugo, mora se procijeniti podudarnost i konzistentnost ekonomske analize sa drugim kvantitativnim i kvalitativnim dokazima (kao što su odgovori kupaca ili dokumentarni dokazi)²

5. Ovaj dokument formuliše najbolje prakse u vezi sa generisanjem, kao i prezentacijom relevantnih ekonomskih i empirijskih dokaza koji se mogu uzeti u obzir prilikom procjene slučaja koji se tiče primjene članova 101 i 102 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU)³ ili slučaja spajanja⁴. Ove najbolje prakse su organizovane oko dvije teme.

¹ Procjena spajanja i potencijalnih kršenja „po efektu“ često zahtijeva složenu ekonomsku procjenu od strane Komisije, kao i korišćenje statističke ili ekonometrijske analize.

² Ekonomski modeli ili ekonometrijska analiza, kao što je slučaj sa drugim vrstama dokaza, rijetko će, ako ikada, biti sami po sebi ubjedljivi. Komisija uvijek može uzeti u obzir različite dokaze. Opšti sud je presudio da je „zadatak Komisije da izvrši sveobuhvatnu procjenu onoga što pokazuje skup indikativnih faktora koji se koriste za procjenu konkurentske situacije. U tom smislu, moguće je da se određenim dokazima da prioritet, a drugim dokazima da se odbace. To ispitivanje i povezano obrazloženje podliježu kontroli zakonitosti koju Sud sprovodi u vezi sa odlukama Komisije o koncentracijama“. Videti predmet T 342/07, Ryanair v Commission, [2010] stav 136.

³ Postupak pred Evropskom komisijom u vezi sa članovima 101 i 102 UFEU, u skladu sa Uredbom Savjeta (EZ) br. 1/2003 od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila konkurencije utvrđenih u članovima 81 i 82 Ugovora (SL L 1, 4.1.2003, str. 1, sa izmjenama i dopunama).

⁴ Postupak po Uredbi Savjeta (EZ) br. 139/2004 od 20. januara 2004. godine o kontroli koncentracija između učesnika na tržištu (SL L 24, 29.1.2004, str. 1).

i) Prije svega, daje preporuke u vezi sa sadržajem i prezentacijom ekonomske ili ekonometrijske analize. Ovo je namijenjeno olakšavanju njene procjene i replikacije bilo kakvih empirijskih rezultata od strane Komisije i/ili drugih strana.

ii) Drugo, dokument pruža smjernice za odgovor na zahtjeve Komisije za kvantitativne podatke⁵ kako bi se osiguralo da se mogu pružiti blagovremeni i relevantni doprinosi za istragu.

6. U želji da se obezbijedi transparentnost i odgovornost, ove najbolje prakse se primjenjuju na sve strane uključene u postupke koji se tiču primjene članova 101 i 102 UFEU i spajanja, odnosno strane u slučaju i zainteresovane treće strane (uključujući podnosiocce žalbi), kao i na Komisiju.

7. Ove najbolje prakse ne stvaraju nikakva nova prava ili obaveze, niti mijenjaju prava i obaveze koje proizilaze iz UFEU, sekundarnog prava EU i sudske prakse Suda pravde Evropske unije. Najbolje prakse takođe ne mijenjaju tumačenja Komisije i ustaljenu praksu donošenja odluka.

8. Principi sadržani ovdje mogu biti dalje razvijeni i usavršeni od strane Komisije u pojedinačnim slučajevima kada je to prikladno u svjetlu budućeg razvoja događaja. Specifičnost pojedinačnog slučaja ili posebne okolnosti mogu zahtijevati prilagođavanje ili odstupanje od ovih najboljih praksi. Preporuke sadržane u ovom dokumentu treba tumačiti u svjetlu proceduralnih i resursnih ograničenja.

2 NAJBOLJE PRAKSE U VEZI SA SADRŽAJEM I PREZENTACIJOM EKONOMSKIH I EKONOMETRIJSKIH PODNESAKA

9. Ekonomsko rezonovanje se koristi u predmetima zaštite konkurencije, posebno kako bi se na dosljedan način razvili ili, obrnuto, opovrgnuli ekonomski dokazi i argumenti u datom slučaju, zbog njihove nedosljednosti.

10. Svaki ekonomski model koji eksplicitno ili implicitno podržava teorijsku tvrdnju mora se oslanjati na pretpostavke koje su u skladu sa činjenicama industrije koja se razmatra. Ove pretpostavke treba pažljivo izložiti, a osjetljivost njegovih predviđanja na promjene pretpostavki treba eksplicitno navesti. Iako nije neophodno da ekonomski podnesci zapravo formalizuju verbalne argumente u modelu, to će ponekad biti korisno da se jasno navedu pretpostavke koje leže u osnovi argumenta, da se provjeri njegova logička dosljednost, da se procijene efekti visokog stepena složenosti ili da se model koristi kao teorijska osnova za empirijsku procjenu⁶.

11. Ekonomska analiza može podržati procjenu antikonkurentskih ili prokonkurentskih efekata spajanja. Takva analiza obično uključuje poređenje stvarne ili vjerovatne buduće situacije na relevantnom tržištu sa odsustvom predloženog spajanja.

12. Po samoj svojoj prirodi, ekonomski modeli i argumenti se zasnivaju na pojednostavljenjima stvarnosti. Stoga obično nije dovoljno da se opovrgne određeni argument ili model, već da se istakne da je on „zasnovan na naizgled nerealnim pretpostavkama“. Takođe je neophodno

⁵ Kvantitativni podaci generalno znače zapažanja ili mjerenja, izražena kao brojevi. Za potrebe ovih najboljih praksi, ovaj koncept se koristi za označavanje velikih skupova kvantitativnih podataka dostavljenih i/ili pribavljenih u svrhu sprovođenja procjene ekonomske (a često i ekonometrijske) prirode.

⁶ Ako je ekonomski podnesak dobro obrazložen, onda je činjenica da je određeni argument „teorijski“ ili „opšti“ često snaga, a ne slabost podneska. To je slučaj kada se iz skupa pretpostavki koje se smatraju konzistentnim sa činjenicama slučaja izvede opšti zaključak (koji važi bez obzira na precizne veličine parametara analize). Na primjer, ekonomski podnesak može pokušati da potkrepi da, bez obzira na veličinu ili postojanje efikasnosti, određeno ponašanje ne može nikako naštetiti potrošačima.

eksplicitno identifikovati koji aspekti stvarnosti treba bolje da se odraze u modelu ili argumentaciji i da se naznači zašto bi to promijenilo zaključke.

13. U mnogim slučajevima, ekonomska teorija se koristi za razvoj provjerljive hipoteze koja se kasnije provjerava u odnosu na podatke. U tom slučaju, ekonomska analiza daje predviđanja o stvarnosti koja se mogu testirati posmatranjima i potencijalno odbaciti ili potvrditi. Stoga, kad god je to izvodljivo, ekonomski model treba da bude praćen odgovarajućim empirijskim modelom - tj. modelom koji je sposoban da testira relevantne hipoteze uz raspoložive podatke.

14. Vrlo često jednostavno, ali dobro fokusirano mjerenje ekonomskih varijabli (cijene, troškovi, marže, ograničenja kapaciteta, intenzitet istraživanja i razvoja) pružiće važan uvid u značaj određenih faktora. Povremeno, naprednije statističke i ekonometrijske tehnike mogu pružiti korisnije dokaze⁷. U svakom slučaju, u suprotnom Validna ekonomska analiza ne mora uvijek dati nedvosmislene rezultate kada se primijeni na činjenice slučaja konkurencije ili spajanja. Kontradikcije mogu nastati iz razlika u podacima, razlika u pristupu ekonomskom modeliranju ili u pretpostavkama koje se koriste za tumačenje podataka ili razlika u empirijskim tehnikama i metodologijama.

15. Sljedeći odjeljci pružaju praktične savjete o generisanju i komunikaciji ekonomskih i ekonometrijskih analiza. Cilj ovih preporuka je da se osigura da svaka ekonomska ili ekonometrijska analiza koju je razvila bilo koja uključena strana i koja se podnosi na razmatranje u slučaju, navede u najvećoj mogućoj mjeri ekonomsko obrazloženje i zapažanja na koja se oslanja i objasni relevantnost svojih nalaza i robusnost rezultata. Ovo bi trebalo da omogući Komisiji i svim zainteresovanim stranama da ispituju ekonomske dokaze dostavljene tokom postupka kako bi se izbeglo da se empirijski rezultati koji nisu robusni prikriju kao takvi i da se ključne pretpostavke u teorijskom obrazloženju predstave kao bezopasne. Ekonomskoj ili ekonometrijskoj analizi koja ne ispunjava strogo standarde utvrđene u ovim najboljim praksama obično će se pridavati manja dokazna vrijednost nego inače i neće se uzimati u obzir.

2.1 Formulisanje relevantnog pitanja

16. Prvi korak u svakoj ekonomskoj analizi, teorijskoj ili empirijskoj, jeste formulisanje pitanja koje je relevantno za predmetni slučaj.

17. Pitanje od interesa treba da bude:

- (a) precizno formulisano tako da se njegov odgovor može tumačiti bez dvosmislenosti,
- (b) pravilno motivisano uzimajući u obzir prirodu slučaja konkurencije ili spajanja, institucionalne karakteristike tržišta koja se razmatraju i relevantnu ekonomsku teoriju⁸.

18. Ekonomski ili ekonometrijski izvještaj treba eksplicitno da formuliše ne samo hipotezu koja se testira („nulta hipoteza“⁹) već i alternativnu hipotezu (ili hipoteze) koje se razmatraju, tako da se odbacivanje nulte hipoteze može pravilno tumačiti¹⁰.

⁷ Na primjer, ekonometrijska analiza stepena u kojem su cijene učesnika na tržištu pogođene uočenim ulaskom konkurenta može pružiti dokaze o konkurentskom pritisku koji je vršio taj ulazak. Zauzvrat, ovo bi moglo pružiti uvid u vjerovatni stepen štete koja bi nastala ako bi postojeći dominantni učesnik na tržištu učestvovao u praksi koja rezultira antikongkurentskim isključenjem na tom ili povezanim tržištima.

⁸ Povremeno, strane mogu da dostave pregled ili pregled literature u vezi sa ekonomskim pitanjem od posebnog značaja za slučaj. Pregled literature može biti koristan kada je praćen objašnjenjem o prednostima i nedostacima postojećih studija i objašnjava kako se sopstveno rezonovanje ili analiza strane odnosi na prošla istraživanja, akademska ili druga.

⁹ Nulta hipoteza je generalno ona koja se u početku pretpostavlja da je tačna. Nulta hipoteza je hipoteza postavljena da se poništi ili opovrgne kako bi se podržala alternativna hipoteza.

¹⁰ Na primjer, razmotrimo empirijski projekat čiji je cilj testiranje da li bi određeno ponašanje dovelo do viših cijena. Kao nultu hipotezu moglo bi se definisati da cijene nisu porasle, u kom slučaju bi odbacivanje nulte

19. Ponekad, empirijska vježba koja se sprovodi može pružiti samo djelimičnu verifikaciju pratećeg ekonomskog modela ili teorije konkurentskih efekata. Ovi dokazi mogu biti ipak korisni, ali treba da budu pravilno kvalifikovani¹¹.

2.2 Relevantnost i pouzdanost podataka

20. Suštinski kvalitet ekonomske teorije zavisi od stepena u kojem se osnovne pretpostavke podudaraju sa odgovarajućim ekonomskim činjenicama. Slično tome, empirijska analiza zavisi od relevantnosti i pouzdanosti osnovnih podataka.

21. Prvo, neophodno je identifikovati relevantne činjenice kako bi se potvrdile teorijske pretpostavke i koristili podaci koji su prikladni za odgovor na empirijsko pitanje koje se istražuje¹².

22. Drugo, ne mogu se sve činjenice posmatrati ili mjeriti sa visokom tačnošću i većina skupova podataka je nepotpuna ili na drugi način nesavršena. Stoga, stranke i/ili Komisija treba da se upoznaju sa činjenicama i podacima i eksplicitno priznaju njihova ograničenja. Što se tiče kvantitativnih podataka, na primjer, to zahtijeva (i) temeljan pregled podataka, uključujući rezimirane statistike i grafikone, i (ii) dovoljno razumijevanje kako su podaci prikupljeni, procesa izbora uzorka, mjerenja varijabli i da li su one u bliskoj vezi sa svojim teorijskim pandanima. Kvantitativni podaci mogu sadržati anomalije zbog pogrešnog kodiranja ili drugih grešaka, o čemu treba razgovarati sa dobavljačima podataka kako bi se odlučilo kako najbolje prilagoditi podatke radi rješavanja ovih problema.

23. Nepoštovanje i nevalidacija svih ključnih pretpostavki ili nedostataka u podacima ne bi trebalo da spriječi davanje težine ekonomskoj analizi, iako je potreban oprez prije oslanjanja na njene zaključke¹³. Štaviše, razvijene su statističke tehnike za rješavanje grešaka u mjerenju, nedostajućih zapažanja i problema sa izborom uzorka. Iako ove tehnike možda neće moći da poboljšaju podatke, one mogu pomoći u rješavanju nekih njihovih nesavršenosti.

2.3 Izbor empirijske metodologije

24. Izbor metodologije za empirijsko testiranje hipoteze ili za validaciju predviđanja ekonomskog modela treba da bude pravilno motivisan, a njegove prednosti i mane treba da budu eksplicitni, uključujući potencijalne probleme identifikacije¹⁴.

25. Identifikacija se može shvatiti kao razjašnjavanje osnove na kojoj jedna teorija može biti preferirana u odnosu na drugu. Slično tome, termin se može koristiti za označavanje bilo koje situacije u kojoj će ekonometrijski model uvijek imati više od jednog skupa parametara koji generišu istu distribuciju zapažanja.

26. Treba objasniti kako izabrana metodologija koristi varijacije u podacima, da bi barem djelimično razlikovala testiranu (ili nultu) hipotezu i alternativne hipoteze. U najmanju ruku,

hipoteze impliciralo da je sporazum imao pozitivan uticaj na cijene. Alternativno, kao nultu hipotezu moglo bi se definisati da se cijene nisu promijenile kao rezultat sporazuma. Odbacivanje nulte hipoteze u tom slučaju bilo bi teže protumačiti: da li su cijene porasle ili pale kao rezultat specifičnog odnosa između kupca i prodavca?

¹¹ Na primjer, analiza podataka skenera (maloprodajne cijene i količine) može pružiti vrijedne dokaze u kontekstu spajanja između proizvođača robe široke potrošnje, čak i kada bi se direktan uticaj transakcije osjetio na veleprodajnom nivou, a ne na nivou potrošača.

¹² Na primjer, kada su popusti važni, analiza uticaja spajanja, sporazuma ili prakse na cijene mora se fokusirati na cijene koje plaćaju potrošači, a ne na kataloške cijene.

¹³ Na primjer, pretpostavke u vezi sa očekivanjima firmi u vezi sa identitetom lidera na tržištu mogu se indirektno zaključiti posmatranjem koja firma prva objavljuje svoje buduće cijene.

¹⁴ Problemi zaključivanja mogu se podijeliti na statističke i probleme identifikacije. Studije identifikacije nastoje da okarakterišu zaključke koji bi se mogli izvući ako bi se proces uzorkovanja mogao koristiti za dobijanje neograničenog broja zapažanja. Studije statističkog zaključivanja nastoje da okarakterišu generalno slabije zaključke koji se mogu izvući iz konačnog broja zapažanja.

ekonomski model ili argument treba da generiše predviđanja koja su u skladu sa značajnim brojem relevantnih posmatranih činjenica.

27. Izbor metodologije mora uzeti u obzir (a) skup podataka i njegova potencijalna ograničenja, (b) karakteristike tržišta koje se istražuje i (c) ekonomska pitanja koja se razmatraju - tj. trebalo bi da bude osmišljena da testira hipotezu od interesa (vidjeti takođe odjeljak 2.1 iznad).

28. Ako se koriste statističke i/ili ekonometrijske metode, snažno se preporučuje da se važni metodološki izbori eksplicitno obrazlože, posebno:

i) specifikacija (koji je opseg razumnih opštih oblika za odnos koji se procjenjuje, uključujući relevantne promjenljive, način na koji bi mogle da interaguju i prirodu grešaka ili neizvesnosti?).

ii) posmatranje (koliko dobro mjerenja aproksimiraju promjenljive koje treba da predstave?).

iii) procjena (šta podaci u uzorku sugerišu u pogledu opsega vjerovatnih odnosa između promjenljivih?).

29. Štaviše, treba dati obrazloženje kada se primjenjuju statističke tehnike koje odstupaju od opšteprihvaćenih metoda koje se obično koriste za procjenu pitanja od interesa. Posebno, treba motivisati promjene, opisati modifikovanu tehniku ili model i dokumentovati vjerovatne pristrasnosti, ako ih ima, koje će nova ili prilagođena metoda vjerovatno uvesti.

30. Generalno, preporučuje se praćenje pristupa „odozdo nagore“. U kontekstu višestruke regresione analize, to bi značilo prvo procjenjivanje jednostavnih modela, a zatim uključiti se u preciznije vježbe procjene ako je potrebno kako bi se izbjegla pristrasnost¹⁵. Ankete velikih razmjera među krajnjim potrošačima mogu korisno dopuniti kvalitativne ili druge dokumentarne dokaze dobijene iz ciljanih zahtjeva za informacijama upućenih učesnicima na tržištu. Dok dokazna vrijednost odgovora na zahtjeve za informacijama od učesnika na tržištu leži u suštini informacija koje pružaju igrači sa suštinskim znanjem industrije ili tržišta, specifična svrha anketa velikih razmjera među krajnjim potrošačima jeste dobijanje statistički relevantnih podataka kako bi se procijenili karakteristike, ponašanje i stavovi veće grupe krajnjih potrošača iz odgovora dobijenih od manjeg uzorka. Ciljevi visokokvalitetnog uzorkovanja ankete treba da budu specifični, jasni i nedvosmisleni. Dalje, definicija relevantne populacije potrošača (i povezanog okvira uzorkovanja) je ključna jer mogu postojati sistematske razlike u odgovorima različitih diferenciranih segmenata potrošača. Identifikaciju populacije ankete mora pratiti izbor uzorka koji tačno predstavlja tu populaciju. Istraživač može primijeniti vjerovatnosno uzorkovanje u velikim anketama krajnjih potrošača na neke aspekte izbora ispitanika kako bi smanjio vjerovatnoću pristrasnog izbora¹⁶.

31. Upotreba tehnika vjerovatnosnog uzorkovanja u velikim anketama krajnjih potrošača povećava i pouzdanost i reprezentativnost rezultata ankete i sposobnost procjene tačnosti kvantitativnih procjena dobijenih iz ankete u vezi sa relevantnom populacijom potrošača. Vjerovatnosno uzorkovanje u velikim anketama krajnjih potrošača nudi dvije važne prednosti

¹⁵ Na primjer, dobra je praksa prvo procijeniti regresiju metodom običnih najmanjih kvadrata (OLS), a zatim, u mjeri u kojoj se sumnja da je endogenost problem u datom slučaju, preći na procjenu instrumentalne promjenljive (IV).

¹⁶ Vjerovatnoćni uzorci se kreću od jednostavnih slučajnih uzoraka do složenih višestepenih dizajna uzorkovanja koji koriste stratifikaciju, grupisanje elemenata populacije u različite grupe ili oboje. U jednostavnom slučajnom uzorkovanju, najosnovnijem tipu verovatnosnog uzorkovanja, svaki element u populaciji ima poznatu, jednaku vjerovatnoću da bude uključen u uzorak, a svi mogući uzorci date veličine imaju jednaku vjerovatnoću da budu izabrani. U svim oblicima vjerovatnosnog uzorkovanja, svaki element u relevantnoj populaciji ima poznatu, različitu od nule vjerovatnoću da bude uključen u uzorak.

u odnosu na druge vrste uzorkovanja. Prvo, uzorak može pružiti nepristrasnu kvantitativnu procjenu odgovora relevantnih potrošača od kojih je uzorak izvukan; to jest, očekivana vrijednost procjene uzorka je vrijednost populacije koja se procjenjuje. Drugo, istraživač može izračunati interval povjerenja koji eksplicitno opisuje koliko je vjerovatno pouzdana procjena uzorka populacije.

32. Ako je moguće, s obzirom na vremenska i podataka ograničenja, sprovođenje višestrukih empirijskih analiza koje se oslanjaju na različite metodologije pomoglo bi da se utvrdi da li su zaključci empirijskog istraživanja otporni na različite testove ili modele (vidjeti takođe odjeljak 2.5 ispod).

2.4 Izvještavanje i tumačenje rezultata

33. Rezultati ekonomske i ekonometrijske analize moraju biti jasno predstavljeni, vodeći čitaoca kroz svaki korak rezonovanja¹⁷. Svaka empirijska analiza, čak i deskriptivna statistika relevantnih varijabli (npr. cjenovne serije) treba da bude praćena svom potrebnom dokumentacijom kako bi se omogućila blagovremena replikacija, kao i duboko razumijevanje metodologije svih prethodnih napora upravljanja podacima. Izvještaji koji ne dozvoljavaju replikaciju, a posebno ekonometrijska analiza koja ne uključuje kod i podatke u elektronskom obliku, dobiće manje pažnje i slijed toga je malo vjerovatno da će im se dati velika težina.

34. Empirijski podnesak ne treba samo da razmatra statistički značaj rezultata već i njihov praktični značaj. Generalno, kod veoma velikih uzoraka koeficijenti mogu biti statistički značajni čak i ako su trivijalne veličine¹⁸. Ovo stvara potencijalno obmanjujući utisak da su određene varijable važne. Stoga, veličina koeficijenata uvijek mora biti ispitana i razmotrena. Ovo zahtijeva tumačenje rezultata u vezi sa hipotezom koja se testira, kako bi se izvukle implikacije za slučaj koji se istražuje.

35. Uobičajeno je da se rezultati ekonomske analize i statistički podaci prikazuju u tabelama. Iako nije potrebno komentarisati ili preformulisati svaki dio, informacije koju tabela sadrži, mora se dati tumačenje podataka u njoj.

36. Rezultati empirijskih analiza treba da se prijave u standardnom formatu koji se nalazi u akademskim radovima. Na primjer, kada se izvještavaju rezultati višestruke regresije, treba izvesti o statističkoj značajnosti¹⁹ procjena parametara prateći konvenciju izvještavanja koeficijenata, p-vrijednosti, standardnih grešaka i veličine uzorka. Tamo gde je koeficijent interesa ekonomski značajan, naglasak treba da bude na statistički značajnim nalazima, na primjer do nivoa od 5% ili 10% (tj. p-vrijednost < 0,05 ili 0,10). Međutim, samo zato što se neka hipoteza ne može odbaciti u statističkom smislu, ne znači nužno da empirijska analiza nema dokaznu vrijednost.

¹⁷ Svaka matematička notacija treba ili (a) da prati standardnu notaciju u literaturi ili (b) da bude veoma jasna sama po sebi.

¹⁸ Statistička značajnost se djelimično određuje brojem posmatranja u skupu podataka. Što se više posmatranja koristi za izračunavanje koeficijenata regresije, to je manja standardna greška svakog koeficijenta. Manja standardna greška odražava manju slučajnu varijabilnost u procijenjenom koeficijentu (ili proceni). Pod ostalim jednakim uslovima, statistička značajnost koeficijenta regresije raste sa povećanjem veličine uzorka. Ako je skup podataka dovoljno veliki, rezultati koji su ekonomski značajni često su i statistički značajni. Međutim, kada je veličina uzorka mala, nije neuobičajeno dobiti rezultate koji su ekonomski značajni, ali statistički beznačajni.

¹⁹ Statistički značajan rezultat je onaj za koji je malo vjerovatno da je nastao slučajno. U testiranju hipoteza, nivo značajnosti je kriterijum koji se koristi za odbacivanje nulte hipoteze. p-vrijednost je vjerovatnoća dobijanja test statistike barem jednako ekstremne kao ona koja je stvarno posmatrana, pod pretpostavkom da je nulta hipoteza tačna. Ako je dobijena p-vrijednost manja ili jednaka nivou značajnosti, onda se nulta hipoteza odbacuje i ishod se naziva statistički značajan.

37. Moguće je da se određena analiza može kritikovati u pogledu njene tačnosti. Međutim, često je moguće procijeniti tu netačnost, na primjer, pružanjem intervala povjerenja oko procjene. Takođe, u zavisnosti od pitanja koje nas zanima, približan ekonomski ili ekonometrijski rezultat može biti informativan ako je, na primjer, smjer efekata, a ne njegova veličina, najrelevantniji. Slično tome, određena procjena može biti kritikovana jer neki aspekt metodologije uvodi pristrasnost. Međutim, često je slučaj da je procjena pristrasna u određenom smjeru; ako je to slučaj, može se znati da je procjena prevelika ili premala. Ovo možda nije važno u kontekstu određenog slučaja. Ako je poznato da je procjena prevelika, a ipak nije dovoljna da dostigne neku kritičnu vrijednost, onda pristrasnost ne poništava zaključak da kritična vrijednost neće biti dostignuta. Detaljne informacije treba da se pruže i o svim ostalim testovima specifikacija i statističkim dijagnozama (vidjeti takođe odjeljak 2.5 o robusnosti).

38. Rezultate bilo koje statističke ili ekonometrijske analize treba procijeniti i u odnosu na relevantnu ekonomsku teoriju²⁰. Kada se razmatraju rezultati višestruke regresione analize, ovaj zahtjev uključuje procjenu ne samo koeficijenta od direktnog interesa, već i koeficijenata svih ostalih objašnjavajućih varijabli, jer oni često daju signal o pouzdanosti analize. Na primjer, nalaz da je znak određenog koeficijenta suprotan onome što bi se očekivalo ekonomskom teorijom²¹ može biti indikacija problema izostavljene varijable²², pristrasnosti u selekciji²³ ili nekog drugog problema identifikacije²⁴.

39. U slučaju velikih anketa krajnjih potrošača, izvještaj treba da otkrije bitne informacije o tome kako je istraživanje sprovedeno kako bi se omogućila procjena pouzdanosti i validnosti rezultata. Svi podaci moraju biti u potpunosti dokumentovani i dostupni (uz odgovarajuće mjere zaštite za očuvanje privatnosti i povjerljivosti). Greška koja nije vezana za uzorkovanje, posebno stopa neodgovora i pristrasnost u odgovoru²⁵, takođe treba da se uzmu u obzir u analizi. Zaključke iz velikih anketa krajnjih potrošača treba pažljivo razlikovati od činjeničnih nalaza.

2.5 Robusnost (neimplementirani predlog: postaviti robusnost prije izvještavanja)

40. Ekonomska i ekonometrijska analiza treba u najvećoj mogućoj mjeri da bude praćena temeljnom analizom robusnosti, osim tamo gde je njeno odsustvo odgovarajuće opravdano. U svakom slučaju, svaki formalni ekonomski model ili ekonometrijska analiza mora biti generalno konzistentna i razumno predviđati prošle ishode i ponašanje.

41. Druge uobičajene provjere robusnosti koje mogu biti prikladne uključuju procjenu da li su empirijski rezultati osjetljivi na promjene u (a) podacima, (b) izboru empirijske metode i (c)

²⁰ Na primjer, ekonometrijske procjene elastičnosti tražnje za dati proizvod koje impliciraju uzlaznu krivu tražnje trebalo bi odbaciti u skoro svim slučajevima, osim ako se ne može pokazati da je proizvod o kome je reč Gifеноvo dobro – tj. proizvod za koji porast cijene ovog proizvoda tjera ljude da kupuju još više tog proizvoda.

²¹ Na primjer, studija koja pokazuje da je povećanje marginalnih troškova proizvodnje datog dobra povezano sa nižim cijenama tog proizvoda trebalo bi, ceteris paribus, automatski odbaciti.

²² To jest, kada je relevantna objašnjavajuća promjenljiva, koja je u korelaciji sa zavisnom promjenljivom, izostavljena iz analize, tako da koeficijenti nekih ili svih drugih objašnjavajućih promjenljivih pate od pristrasnosti apriori nepoznatog znaka ili veličine.

²³ Pristrasnost koja nastaje kada proces selekcije utiče na dostupnost podataka na način koji je povezan sa zavisnom promjenljivom.

²⁴ Vidjeti napomenu 13 gore.

²⁵ Pristrasnost odgovora odnosi se na situacije u kojima, iz niza razloga, ispitanici ne uspijevaju da odgovore na pitanja istinito, u potpunosti i/ili su bili pod uticajem ispitivača.

preciznim pretpostavkama modeliranja²⁶. Slično, relevantnost i kredibilitet ekonomskog modela mogu se značajno poboljšati ako su praćeni analizom osjetljivosti u odnosu na ključne varijable.

42. Toplo se preporučuje da se eksplicitno obrati (i) u kojoj mjeri su rezultati analize u skladu sa prošlim rezultatima korišćenjem sličnih metoda i da li se rezultati mogu generalizovati²⁷. Kongruentni i konvergentni rezultati zasnovani na metodama koje podržavaju akademici i praktičari vjerovatno će dobiti veći značaj nego široko divergentni rezultati.

2.6 Dalje preporuke

43. Kredibilitet ekonomskog podneska može se povećati kada se eksplicitno priznaju ograničenja u pogledu tačnosti ili objašnjavajuće moći osnovnih podataka i metodologije. U tom smislu, često je preporučljivo obraditi se, a ne minimizirati neizvesnost.

44. Strane se ponekad oslanjaju na podatke koje nemaju sredstva za reviziju i verifikaciju. Stoga, trebalo bi da budu oprezne da ne predstavljaju ekonomska mišljenja na pogrešan način kao izjave o činjenicama. Izvori informacija treba pažljivo priznati, a činjenice pravilno dokumentovati i opisati bez dvosmislenosti. Ovo važi bez obzira da li je ekonomska ili ekonometrijska analiza samostalni izvještaj ili dio šireg podneska.

45. Preporučljivo je da se strane konsultuju sa Generalnom direktoratom za konkurenciju u vezi sa vrstama empirijskih analiza koje smatraju korisnim u testiranju antikonkurentskih i/ili teorija efikasnosti. Konkretno, strane mogu predložiti potencijalne analize koje Glava za konkurenciju može lakše sprovesti, s obzirom na njen pristup podacima trećih strana. Generalni direktorat za konkurenciju, zauzvrat, može predložiti analize za koje smatra da bi mogle biti korisne za strane da ih sprovedu. Slično tome, preporučuje se da se strane konsultuju sa Glavom za konkurenciju u vezi sa najprikladnijim provjerama robusnosti za datu metodologiju. Iskustvo pokazuje da takve konsultacije mogu biti najefikasnije ako su strane spremne da podjele sve relevantne preliminarne rezultate prije formalnog podneska.

46. Tamo gdje se ekonomski podnesci oslanjaju na kvantitativne podatke, strane treba da dostave podatke i kodove blagovremeno, u odgovarajućem formatu i u skladu sa kriterijumima utvrđenim u odjeljku 3 ovog dokumenta. Konkretno, odsustvo svih potrebnih elemenata potrebnih za replikaciju i procjenu ekonomskog podneska može predstavljati razlog da se on dalje ne razmatra.

47. Prilikom odobravanja pristupa dosijeu, Komisija može na zahtjev dati podatke i kodove koji služe kao osnova njene konačne ekonomske analize ili, u mjeri u kojoj su stavljeni na raspolaganje Komisiji, podatke trećih strana na koje namjerava da se osloni ili uzme u obzir. Gdje je to potrebno radi zaštite povjerljivosti podataka drugih strana, pristup podacima i kodovima biće odobren samo u prostorijama Komisije u takozvanoj proceduri sobe podataka²⁸,

²⁶ Na primjer, u višestrukoj regresionoj analizi, treba naznačiti da li su rezultati ozbiljno pogođeni načinom na koji su promjenljive definisane, skupom objašnjavajućih promjenljivih uključenih u analizu ili funkcionalnim oblikom.

²⁷ Na primjer, ako je elastičnost tražnje za dati proizvod procenjena za datu zemlju, gdje su podaci dostupni, ali bi u konkretnom slučaju bile potrebne procjene elastičnosti tražnje za različite zemlje, treba razmotriti da li se, i pod kojim pretpostavkama, rezultati za jednu zemlju primjenjuju na druge. Slično, ako ekonomski model pretpostavlja da firme daju ponude „uzmi ili ostavi“ kada interaguju sa posredničkim kupcima sa određenim karakteristikama, može biti potrebno procijeniti da li se takva pretpostavka odnosi na sve vrste posredničkih kupaca.

²⁸ Vidjeti Obavještenje Komisije o najboljim praksama za vođenje postupaka u vezi sa članovima 101 i 102, paragrafi 97 i 98.

podložno strogim obavezama povjerljivosti i bezbednim procedurama²⁹. Od trećih strana ili podnosilaca žalbi se podjednako očekuje da dostave sve osnovne podatke korišćene u analizi. Takođe se očekuje da ovlaste Komisiju, gde je to prikladno, da ponudi pristup sobi podataka stranama na zahtjev.

48. Prilikom sprovođenja velikih anketa krajnjih potrošača radi rješavanja pitanja specifičnog za slučaj, strane bi mogle želeti da uključe Komisiju u razvoj i dizajn upitnika³⁰. U zavisnosti od vremenskih i resursnih ograničenja, često je poželjno sprovesti preliminarno testiranje ili pilot projekat³¹.

3 NAJBOLJE PRAKSE ZA ODGOVOR NA ZAHJTEVE ZA KVANTITATIVNE PODATKE

49. U skladu sa članom 18 Uredbe 1/2003 i članom 11 Uredbe o spajanjima, Komisija je ovlašćena, kako bi obavljala svoje dužnosti, da zahtijeva od učesnika na tržištu i udruženja učesnika na tržištu da joj dostave sve potrebne informacije. Komisija je ta koja definiše obim i format zahtjeva za informacijama.

50. Većina istraga konkurencije ili spajanja uključuje (1) prikupljanje podataka, (2) analizu podataka i (3) izvođenje zaključaka iz podataka. U većini antimonopolskih slučajeva i slučajeva spajanja, Komisija će prikupljati dokaze slanjem ciljanih zahtjeva za informacijama u skladu sa članom 11 Uredbe o spajanjima i članom 18 Uredbe 1/2003 glavnim akterima na tržištu (npr. konkurentima, direktnim kupcima i drugim stranama sa specifičnim znanjem o tržištu). Ovaj dokument, međutim, pruža konkretne smjernice za odgovor na zahtjev za kvantitativne podatke³². Međutim, mnogi od ovdje identifikovanih principa primjenjuju se, generalno, na odgovore na bilo koji zahtjev za ekonomske informacije, kvantitativne ili kvalitativne.

51. Kvantitativni podaci mogu pomoći Komisiji da sprovede statističku analizu radi definisanja tržišta, uspostavljanja kontrafaktualnog scenarija, procjene potencijalnih antikonkurentskih efekata prijavljene koncentracije, validacije tvrdnji o efikasnosti ili predviđanja uticaja mjera. Da bi to učinila, Komisija mora da dobije tačne podatke, sa dovoljno vremena za njihovu analizu.

52. Komisija je svjesna troškova koje njeni postupci mogu nametnuti učesnicima na tržištu. Važan cilj ovog odjeljka je, stoga, da pruži preporuke za smanjenje tereta koji proizvodnja i obrada kvantitativnih podataka predstavljaju za uključene strane i za Komisiju, a istovremeno da obezbijedi i poboljša efikasnost suštinskog pregleda Komisije.

53. Ove najbolje prakse su namijenjene kao opšte smjernice i ne zamjenjuju bilo kakva posebna uputstva u bilo kom zahtjevu za podatke koji izda Komisija u konkretnim slučajevima.

3.1 Opšta motivacija za zahtjeve za podatke

²⁹ Slično tome, Komisija će nastojati da organizuje pristup sobi sa podacima, obično za ekonomske savjetnike stranaka i spoljne pravne zastupnike, ako je potrebno da se osigura da se njihova prava na odbranu u potpunosti poštuju.

³⁰ Povremeno, Komisija može da preuzme inicijativu da naruči sopstveno veliko istraživanje potrošača. U tom slučaju, obično će se konsultovati sa stranama i zainteresovanim trećim licima o dizajnu upitnika i instrumentima za prikupljanje podataka, uz poštovanje mera poverljivosti i u meri u kojoj takve konsultacije ne odlažu ili na drugi način ne ugrožavaju istragu.

³¹ Sva pitanja treba prethodno testirati kako bi se osiguralo da (i) ispitanici razumiju pitanja, (ii) da ih anketari mogu pravilno postaviti i (iii) da ne utiču negativno na saradnju u anketiranju.

³² U statističke svrhe, „kvantitativni podaci“ označavaju niz zapažanja ili merenja, izraženih kao brojevi. Statistika se može odnositi na određenu numeričku vrednost, izvedenu iz podataka. Na primjer, mjera HHI i koeficijent korelacije su statistika.

54. Primarni cilj zahtjeva za podatke je dobijanje tačnih informacija o kvantitativnim varijablama kao što su cene, promet, kapacitet i odluke o ulasku ili izlasku na moguća relevantna tržišta tokom razumnog perioda. Kvantitativni podaci mogu biti neophodni za razumijevanje trenutnih tržišnih uslova i konkurentske dinamike. U nekim slučajevima, pouzdani kvantitativni podaci mogu omogućiti sprovođenje statističke ili ekonometrijske analize koja će biti podnijeta kao dokaz u antimonopolskoj istrazi ili istrazi o spajanju.

55. Komisija će nastojati da zatraži odgovarajuću količinu podataka za sprovođenje potrebnih analiza. Komisija je svesna vremenskih ograničenja i mora uravnotežiti korisnost svakog zahtjeva sa vremenom koje je preostalo prije bilo kog zakonskog ili proceduralnog roka. U odgovarajućim slučajevima, Generalni direktorat za konkurenciju može unaprijed razgovarati sa adresatima ili drugim pogođenim stranama o obimu i formatu zahtjeva za podatke. Generalni direktorat za konkurenciju takođe može objasniti analizu koju namjerava da sprovede sa traženim podacima kako bi poboljšala efikasnost procesa prikupljanja podataka i osigurala da su podaci odgovarajućeg kvaliteta. Ovo je posebno slučaj u kasnijim fazama istrage, jer rani zahtjevi mogu biti opštije prirode i prvenstveno usmjereni na bolje razumijevanje funkcionisanja dotičnog tržišta.

56. Komisija će pažljivo razmotriti koji je odgovarajući uzorak za karakterizaciju populacije. Zaključci od dela do celine su opravdani samo kada je uzorak reprezentativan³³.

57. Još jedno pitanje koje može uticati na obim Zahtjeva za podatke jeste da li će podaci trećih strana biti neophodni i dostupni za sprovođenje bilo kakve smislene analize.

3.2 Zajednički elementi zahtjeva za podatke

58. Primjeri podataka neophodnih za istragu konkurencije uključuju podatke o troškovima, proizvodnji, prodaji, cenama, kapacitetu, karakteristikama proizvoda, tokovima isporuke, karakteristikama kupaca, detaljima tendera, barijerama za ulazak, poslovnim strategijama i tržišnim udelima uključenih strana i drugih učesnika na relevantnom tržištu.

59. Izvor informacija mogu biti strane uključene u postupak, treće strane, trgovinska udruženja, stručna štampa, nezavisni konsultanti, informacije iz anketa ili vladini izvori.

60. Podaci mogu biti skupi za prikupljanje ili teško dostupni u relevantnom vremenskom okviru. Međutim, često se zahtijevima za kvantitativnim podacima u postupcima spajanja traže podaci koji su lako dostupni uključenim stranama. Lako dostupni podaci odnose se na podatke koji se rutinski prikupljaju i održavaju tokom razumnog perioda kao deo uobičajenog poslovanja firme, na primjer, radi informisanja poslovne strategije ili za interno izvještavanje. Lako dostupni podaci takođe uključuju podatke koji se redovno kupuju od trećih strana, kao što su podaci skenera ili podaci iz anketa³⁴. U svakom slučaju, u svojim istragama, Komisija nije ograničena na zahtjeve samo podataka koji su lako dostupni strankama (vidjeti tačku 77 ispod). Rokove za dostavljanje podataka čije je prikupljanje teško ili skupo odlučivaće Komisija od slučaja do slučaja.

61. Zahtjev za podatke često sadrži sljedeće odjeljke, ali svaki zahtjev će biti prilagođen specifičnim potrebama za informacijama i okolnostima slučaja:

³³ Na primjer, u određenim okolnostima može biti prikladno ograničiti zahtjev za podacima na određeni reprezentativni podskup kupaca uključenih firmi ili na određeno geografsko tržište koje se ističe iz validnog razloga.

³⁴ Tamo gdje se sprovode ekonometrijske analize, uzorak mora biti dovoljne veličine za smisleno zaključivanje. Na primjer, u odsustvu varijabilnosti preseka, zahtjevi bi generalno pokrivali najmanje trogodišnji period mesečnih posmatranja.

- (i) rečnik pojmova, posebno ključnih varijabli;
- (ii) spisak varijabli;
- (iii) za svaku varijablu: jedinice mere; nivo agregacije tokom vremena (npr. mjesečno); vremenski raspon (npr. posljednje tri fiskalne godine) i geografski obim (npr. zemlje, regioni ili gradovi);
- (iv) preferirani elektronski format (stata datoteka, excel datoteka, itd.);
- (v) predlozi ili konkretni zahtjevi za formatiranje podataka, klasifikaciju varijabli i testove za otkrivanje nedosljednosti podataka;
- (vi) rok za usklađivanje sa zahtjevom.

62. U nekim slučajevima, posebno kada se podaci traže od različitih strana, Generalni direktorat za konkurenciju može da obezbijedi obrazac kako bi se osiguralo da su svi podnijeti dokumenti kompatibilni i da se mogu efikasno kombinovati uz minimalan rizik od greške.

3.3 Glavni kriterijumi koje treba uzeti u obzir prilikom odgovaranja na zahtjev za podatke

63. Odgovori na zahtjev za podatke moraju biti: (i) potpuni, (ii) tačni i (iii) blagovremeni.

64. Komisija može izreći učesniku na tržištu ili udruženju učesnika na tržištu kazne kada namjerno ili nemarno dostave netačne ili obmanjujuće informacije ili kada, kao odgovor na zahtjev podnijet odlukom, dostave nepotpune informacije ili ih ne dostave u propisanom roku³⁵. Štaviše, u slučajevima spajanja, relevantni rokovi za pokretanje postupka i za donošenje odluka mogu se izuzetno obustaviti kada je, zbog okolnosti za koje je odgovorno jedan od učesnika na tržištu uključenih u koncentraciju, Komisija morala da zatraži informacije odlukom ili da naloži inspeksijski nadzor³⁶.

3.3.1 Potpunost

65. Stranke treba da dostave sve tražene podatke, u bilo kom od navedenih formata i da slijede uputstva u vezi sa provjerom prezentacije i dosljednosti. Takođe treba da dostave pomoćne podatke koji su neophodni za konstruisanje ili razumijevanje bilo koje tražene promenljive, osim kada je to adekvatno obrazloženo i uz prethodno odobrenje Komisije.

66. Toplo se preporučuje da se problemi sa nedostajućim podacima prijave Komisiji znatno prije roka za usklađenost sa Zahtjevom za podatke kako bi se, ako je potrebno, omogućila izmena zahtjeva ili produženje roka. Svi podaci koji nedostaju u originalnom Zahtjevu za podatke moraju biti adekvatno obrazloženi. U svakom slučaju, odgovor na Zahtjev za podatke ne može se smatrati potpunim ukoliko nije praćen dopisom koji:

- (i) opisuje proces prikupljanja podataka: od sirovih podataka preko agregacije i operacija spajanja do konačne podnijete baze podataka. Kako je uzorak odabran i da li je bilo potrebno eliminisati određene vrste zapažanja;
- (ii) identifikuje sve relevantne izvore;
- (iii) označava i detaljno opisuje sve varijable;
- (iv) izvještava o razlozima za potencijalne greške u merenju, kao što su nedostajuće informacije ili bilo kakve promene u procesu prikupljanja;
- (v) opisuje sve pretpostavke i procjene korišćene za popunjavanje nepotpunih podataka; i
- (vi) izvještava o proverbi konzistentnosti i svim operacijama čišćenja podataka.

3.3.2 Tačnost

³⁵ Član 23(1)(a) i (b) Uredbe 1/2003 i član 14(1)(a), (b) i (c) Uredbe o spajanjima.

³⁶ Član 10(4) Uredbe o spajanjima, ali vidjeti i član 8(6) iste.

67. Na zainteresovanim stranama je da obezbijede tačnost dostavljenih podataka. Testovi tačnosti svih varijabli treba uvek da se sprovedu i izvještavaju³⁷.

68. Da bi se otkrila netačnost u podacima, očekuje se da se provere konzistentnosti izvrše i dokumentuju prije dostavljanja. Posebno:

- i) Odgovori na zahtjev za podatke treba da budu konzistentni sa odgovorima datim na druge zahtjeve za informacijama (npr. promet, tržišni udeo itd.);
- ii) Pojedinačne vrijednosti unutar varijable moraju biti konzistentne sa ekonomskom stvarnošću³⁸;
- iii) Kada je potrebno agregiranje sirovih podataka, potrebno je osigurati da je algoritam agregacije razuman i da se dosljedno primjenjuje;
- iv) Neophodna je koherentnost između različitih varijabli³⁹;
- v) Takođe se mora osigurati konzistentnost tokom vremena između i unutar varijabli.

3.3.3 Blagovremeno dostavljanje

69. Rokovi za odgovore na zahtjeve za podatke moraju se strogo poštovati. Ukoliko stranke planiraju da dostave podatke u vezi sa empirijskom analizom sprovedenom na njihovu sopstvenu inicijativu, korisno je unaprijed obavijestiti Generalnu direkciju za konkurenciju o planiranom vremenskom okviru i obimu takve dostave. Rezultati na koje stranke namjeravaju da se oslone ili razgovaraju na sastanku sa Generalnom direkcijom za konkurenciju treba da budu dostavljeni, uključujući podatke i kod za olakšavanje replikacije, najmanje 2 radna dana prije pomenutog sastanka.

3.4 Ostale preporuke

70. Ovaj odjeljak navodi dodatne preporučene najbolje prakse u vezi sa odgovorima na zahtjev za podatke.

3.4.1 Saradnja u dobroj vjeri

71. Proizvodnja podataka je oblast u kojoj je saradnja između strana i Komisije posebno važna. Strane će morati jasno da objasne složenosti koje mogu biti povezane sa zahtjevima koje Komisija može smatrati jednostavnim⁴⁰. Komisija nastoji da definiše svoje zahtjeve što je moguće konkretnije i brže kako bi strane mogle da razumiju šta se traži. Ovaj dijalog može pomoći obema stranama da se efikasnije nose sa pitanjima vezanim za podatke. U svakom slučaju, na Komisiji je da odluči o obimu, formatu i vremenskom okviru zahtjeva za podatke.

72. Važno je naglasiti u tom pogledu da su integritet i efikasnost procesa potkopani ako, između ostalog, strane daju izjave o tome koji podaci postoje bez razumno marljivih napora da potvrde njihovu tačnost, ako ignorišu pažljivo sastavljen i ograničen Zahtjev za podatke i proizvedu velike količine podataka ne uzimajući u obzir format podnošenja, obim ili zahtjeve za obradu podataka, ako koriste neočigledne „definicije“ uobičajenih pojmova u tumačenju zahtjeva ili ako donose jednostrane i neotkrivene zaključke o tome šta Komisija zapravo traži.

³⁷ Na primjer, negativni obim prodaje ili nulte transakcione cijene su obično netačne i često ukazuju na greške u ekstrakciji podataka, sistematske greške u mjerenju ili neadekvatno obračunavanje rabata ili poreza.

³⁸ Na primjer, transakcione cijene (umanjene za popuste) generalno treba da budu pozitivne, nedostajuće ili neočekivane vrijednosti (tj. prodaja nije u skladu sa istorijskim nivoima) treba provjeriti.

³⁹ Na primjer, pošiljke jednog proizvoda moraju biti povezane sa pošiljkama bilo kojih nusproizvoda. Takođe, naplaćene cijene generalno treba da ostanu iznad troškova transporta (tj. negativne cijene franko fabrika bacaju sumnju ili na ispravnost naplaćene cijene i/ili troškove transporta).

⁴⁰ Zašto, na primjer, može biti teško, nemoguće ili beskorisno jednostavno „predati“ „bazu podataka“ ili opterećenja i troškovi povezani sa pružanjem podataka na način koji Komisija traži.

3.4.2 Rane konsultacije sa Komisijom radi informisanja o tome koja vrsta podataka je dostupna

73. U nekim slučajevima, teret usklađivanja sa zahtjevima za podatke može se značajno smanjiti ako strane što prije obavijeste Komisiju o dostupnosti kvantitativnih podataka. Rane konsultacije omogućavaju da se utvrdi ne samo koji su podaci dostupni i njihova pogodnost, već i u kom obliku se mogu dostaviti, čime se stranama olakšava i ubrzava dostavljanje podataka u slučaju da Komisija podnese Zahtjev za podatke. Međutim, Komisija nije ograničena na zahtjev samo za podatke koji su lako dostupni stranama.

74. Da bi ovi početni razgovori bili plodonosni, strane moraju biti spremne da detaljno objasne svoje sisteme upravljanja informacijama i trebalo bi da budu spremne da razgovaraju o određenim pitanjima kao što su: svako polje prikupljenih informacija, kako se prikupljaju i formatiraju osnovni podaci, učestalost prikupljanja, koji softver se koristi, veličina skupa podataka, koji izvještaji se rutinski generišu iz te baze podataka itd. Preporučuje se da uključene firme dostave Komisiji bilo kakvu pisanu dokumentaciju i/ili materijale za obuku prije bilo kakve diskusije. Takođe je generalno korisno da strane kreiraju dijagram koji pokazuje kako su relevantni podaci distribuirani u organizaciji. U svakom slučaju, kao opšte pravilo, strane treba da dostave relevantne dokumente koji potkrepljuju njihove tvrdnje u vezi sa dostupnošću, obimom i vremenom proizvodnje kvantitativnih podataka.

75. Preliminarni sastanci ili telefonski razgovori sa onima koji su odgovorni za prikupljanje ili analizu podataka u firmama često su veoma korisni. Strankama se savjetuje da takvo osoblje stave na raspolaganje što je prije moguće. Ovi razgovori treba da uključuju opise vrste elektronskih (ili drugih) podataka koje strane održavaju (kako u redovnom poslovanju, tako i šta se arhivira, i u kom obliku).

76. U slučaju spajanja, preliminarne diskusije trebalo bi rutinski da se bave pitanjima podataka. Iako će Komisija nastojati da što prije identifikuje sva pitanja koja mogu zahtijevati zahtjev za podatke, određena pitanja možda neće biti identifikovana do kasnije u postupku.

3.4.3 Konsultacije o nacrtu zahtjeva za podatke i uzorcima podataka

77. Kada je to prikladno i korisno, Generalni direktorat za konkurenciju će poslati „nacrt“ zahtjeva za podatke za kvantitativne podatke kako bi se olakšala bolja identifikacija formata i omogućile osnovne provjere dosljednosti (vidjeti odjeljak 3.3.2). Svrha nacrta zahtjeva za podatke je da se pozovu strane da predlože bilo kakve izmene koje bi mogle da ublaže teret usklađenosti, a istovremeno da se obezbijede potrebne informacije. Bilo kakvo smanjenje obima zahtjeva za podatke može se prihvatiti samo ako ne rizikuje da naštetiti istrazi i može izazvati, posebno u slučajevima spajanja, smanjenje roka za odgovor koji je prvobitno predviđen.

78. U vezi sa tim, pružanje uzoraka podataka je generalno veoma korisno jer pomaže Komisiji da utvrdi koji su podaci dostupni i koji bi bili korisni. Kao rezultat toga, na osnovu uzorka može biti moguće sastaviti fokusiraniji zahtjev za podatke, ograničavajući eventualni teret na strane.

3.4.4 Transparentnost u pogledu prikupljanja, formatiranja i dostavljanja podataka

79. Transparentan proces omogućava svim uključenim stranama da budu svesne svih incidenata tokom procesa prikupljanja podataka i da tako brže i efikasnije reaguju.

80. Strankama se savjetuje da dostave kvantitativne podatke u formatu koji minimizira vreme i manipulaciju potrebne za obradu podataka za analizu. Stranke bi uvek trebalo da budu u mogućnosti da odgovore na sva sljedeća pitanja:

- i) Koliko su podaci primjenljivi na analize koje se razmatraju;
- ii) Koliko su podaci pouzdani ili „čisti“;
- iii) Da li je dovoljno za sprovođenje smislene analize;
- iv) Koji institucionalni faktori specifični za industrijsko okruženje i/ili kompaniju mogu uticati na pravilno tumačenje podataka?

81. Uključene strane treba rano da skrenu pažnju Komisiji na sva ograničenja u podacima. Trebalo bi da jasno navedu kako su sirovi podaci prikupljeni i koji su koraci preduzeti da bi se osigurala njihova pouzdanost⁴¹.

82. Uključene strane se takođe snažno podstiču da sprovedu sopstvenu deskriptivnu analizu kako bi otkrile probleme sa podacima prije nego što dostave podatke Komisiji. Takođe, Komisija ponekad može pozdraviti napore uključenih strana da se pozabave svim preostalim nesavršenostima podataka koristeći statističku analizu. U nekim slučajevima, statistika omogućava na različite načine da se usrednje greške u merenju i daju statistički ispravne procjene. Sve takve statističke analize treba adekvatno prijaviti. U svakom slučaju, sirovi podaci treba da se dostave kad god je to moguće, jer agregiranje i čišćenje podataka mogu imati značajan uticaj na ishod statističke ili ekonometrijske analize. Takođe, strane treba da dostave programske datoteke koje manipulišu, čiste i dopunjuju sirove podatke u pripremi za analizu.

3.4.5 Direktan pristup

83. U nekim slučajevima, Komisija će prihvatiti da kao deo svog odgovora na Zahtjev za podatke uključene strane omoguće direktan elektronski pristup osnovnim podacima. Ova alternativa može pružiti jeftin i brz način za pružanje pristupa velikim količinama podataka. Ograničeni direktan pristup takođe može pružiti sredstvo za procjenu vrijednosti određenih korporativnih informacija.

84. Uslovi za direktan pristup mogu se unaprijed razmotriti, obrađujući pitanja kao što su dostupnost tehničke pomoći, mogućnost štampanja ili na drugi način preuzimanja podataka, broj prijavljivanja koje kompanija treba da pruži, garancije da se aktivnosti službi Komisije neće pratiti, da osnovni podaci neće biti uklonjeni bez saglasnosti Komisije i, što je najvažnije, kontinuirani pristup tokom celog trajanja istrage. U ograničenim slučajevima, kada pružanje direktnog pristupa korporativnim resursima nije izvodljivo, Komisija može podnijeti skup upita firmi kako bi se mogli generisati izvještaji.

PRILOG 1

STRUKTURA I OSNOVNI ELEMENTI ZDRAVOG EMPIRIJSKOG IZVJEŠTAJA

Ovaj prilog ukratko opisuje kako strukturirati empirijski izvještaj u slučaju konkurencije ili spajanja u skladu sa principima navedenim u prethodnim odjeljcima (posebno odjeljak 2 iznad). Zdrav ekonomski ili ekonometrijski izvještaj treba da sadrži sljedeće odjeljke i elemente:

A. Relevantno pitanje

⁴¹ Na primjer, ako su neobrađeni podaci zasnovani na uzorku pojedinačnih korisničkih računa, trebalo bi dati i objašnjenje kako su ti računi izabrani i zašto su reprezentativni za sve kupce.

- Istraživačko pitanje mora biti: (i) nedvosmisleno formulirano i (ii) pravilno motivirano, uzimajući u obzir i prirodu pitanja konkurencije, institucionalne karakteristike tržišta i industrija koje se razmatraju, i relevantnu ekonomsku teoriju.
- Hipoteza koja se testira (ili nulta hipoteza) mora biti jasno navedena, kao i alternativna hipoteza ili hipoteze koje se razmatraju.

B. Podaci

- Mora se dati jasan opis izvora podataka, kao i štampane kopije baza podataka korišćenih u analizi. Obično bi prateći memorandum opisao kako su prethodni međuskupovi podataka i programi korišćeni za kreiranje konačnog skupa podataka, kao i softverski kod koji je korišćen za generisanje konačnog skupa podataka. Svi naporu uloženi u ispravljanje anomalija u podacima treba da budu jasno objašnjeni.
- Takođe treba izvesti o tome kako su podaci prikupljeni, o procesu izbora uzorka, merenju varijabli i o tome da li se one podudaraju sa svojim teorijskim ekvivalentima itd.
- Pored toga, podatke treba temeljno opisati. To uključuje izveštavanje o vremenskom okviru uzorka i razmatranoj statističkoj populaciji, jedinicama posmatranja, jasnoj definiciji svake varijable, svim postupcima čišćenja podataka itd. Ove informacije treba da budu praćene deskriptivnom statistikom (uključujući srednje vrijednosti, standardne greške, maksimume, minimume, korelacije i histograme, grafikone reziduala itd.) svih relevantnih varijabli.

C. Metodologija

- Izbor empirijske metodologije treba da bude pravilno motivisan. Treba razmotriti njihove metodološke izbore u svetlu: (a) ograničenja podataka, (b) karakteristika tržišta koje se istražuje i (c) ekonomskih pitanja koja se razmatraju (relevantno pitanje).
- Takođe treba razmotriti alternativne metodologije i, ako je moguće, s obzirom na vremenska i ograničenja podataka, koristiti ih za proveru robusnosti rezultata u odnosu na izbor modela. Ekonomski model ili argument mora da generiše predviđanja koja su u skladu sa značajnim brojem relevantnih posmatranih činjenica.

D. Rezultati i implikacije

- Stranke treba da objasne detalje svojih modela i da podele svu potrebnu dokumentaciju kako bi se omogućila blagovremena replikacija (npr. programski kod koji se koristi za pokretanje analize).
- Rezultati empirijskih analiza treba da budu prijavljeni u standardnom formatu koji se nalazi u akademskim radovima. Na primjer, kada se izveštavaju rezultati višestruke regresije, treba prijaviti i procijenjene koeficijente i njihove standardne greške za sve relevantne varijable. Takođe treba dati detaljne informacije o svim ostalim testovima specifikacije i statističkim dijagnozama.
- Treba razmotriti ne samo statistički značaj njihovih rezultata već i njihovu praktičnu relevantnost. Ovo zahtijeva tumačenje rezultata u vezi sa hipotezom koja se testira, kako bi se izvukle implikacije za slučaj koji se istražuje. Rezultati statističkih i ekonometrijskih analiza takođe treba da budu procijenjeni u odnosu na relevantnu ekonomsku teoriju.

E. Testovi robusnosti

- Svi empirijski radovi treba da budu praćeni temeljnom analizom robusnosti koja (i) proverava da li su empirijski rezultati osetljivi na promene u podacima, izbor empirijske metode i precizne pretpostavke modeliranja; (ii) testira da li se rezultati analize mogu generalizovati; i (iii) upoređuje rezultate predmetnog empirijskog rada sa prethodnim rezultatima u relevantnoj literaturi.

- Ekonomski model generalno treba da bude praćen analizom osjetljivosti u odnosu na ključne promenljive, u meri u kojoj se može utvrditi samo verovatna, ali ne i tačna vrijednost svake promenljive. Takođe treba izvesti o svim rezultatima sprovedene analize osjetljivosti, a ne samo onim koji podržavaju argument.